

Характеристика на хоспитализираните болни в Република България за периода 1960-2013 г.

Ангел Панев, Минчо Вичев, Кирил Панайотов

Abstract: Analysis of hospitalizations – general and by types of hospital care providers over a period of 50 years. A 38 % rate growth is observed over 9 years; 13 % growth just for the last 3 years, formed mainly by private health care providers.

Key words: hospitalization, general and by types of health care providers

За по-обективен анализ интензитета на хоспитализации в лечебните заведения, проследяваме период от 52г. – 1960-2012г. За този сравнително голям период има редица промени в стратегията и организацията на болничната помощ, броя и вида на медицинския персонал, легловия фонд, финансирането и др. фактори, влияещи пряко или косвено върху обема и качеството на оказваната болнична помощ.

През 1960г. хоспитализираните болни са били 904700, а хоспитализациите са 11.5 на 100 души. През следващите години се увеличават, като най-голям е броят им през 1985г. – 1728.7 хил. или 19.3 на 100 души. Следва спад до 2000г. с 350 хил. болни и до 14.5 на 100 души. След този период отново започва покачване, за да се стигне през 2010г. до 1917.2 хил. хоспитализации и 25.4 на 100 души, за 2012г. те са 2041хил. или 27.9 на 100 души, а за 2013г. нарастват с още 180хил. -2221115 или 30.6 на 100 души. Темпът на ръст за 2012г. спрямо 1960г. е 225.6%, а спрямо 2000г. \когато започва реформата\ 172.8% т.е. само за 12г. има ръст от 72.8%, а в абсолютни цифри 860000. Докато до 1990г. нарастването на хоспитализациите може да се обясни със здравната стратегия по това време, то след този период и първоначален спад в годините 1990-2000, следва рязко нарастване, причините за което са главно организационни и финансови, неясна концепция за оптималния обем на този вид медицинска помощ, липса на точна и ясна нормативна уредба и т.н. (Не)преднамерен хаос, необоснованост, липса на ясни предварителни разчети, технология и обезпеченост на заплащането на болничната помощ са основните фактори за големия брой хоспитализации \а не болни\ на 100 души – 27.9. Това е показател, който ярко илюстрира организационната, експертна и квалификационна немощ на институциите, имащи пряко и косвено отношение по тази болезнена за обществото тема. (Табл. 1)

В зависимост от вида на лечебните заведения, основният брой болни са лекувани в общопрофилните държавни и общински болници – до 1970г. 87%, а за 2012г. – 61.7%. За общопрофилните болници хоспитализациите нарастват до 1990г., намаляват до 2000г. и се задържат на едно ниво до 2012г. За специализираните болници през 1970г. болните са само 0.6 на 100 души, постоянно се увеличават до 3.9 на 100 души през 2012г. т.е. 6.5 пъти. Вероятно това се дължи на реорганизацията на лечебните заведения, промяна на номенклатурата, което неизбежно води до увеличение на хоспитализираните, за да се осигури икономическа стабилност на лечебното заведение. Отделен вид лечебни заведения са диспансерите, чиято нормативна уредба често е променяна, а с това и организационната им структура. Това определя и различията в интензитета на броя болни, който леко се повишава след 2005г. В останалите лечебни заведения броят болни е почти равен с този в диспансерите, с големи вариации в отделни периоди. След 2005г. започват да нарастват значимо хоспитализациите в частните болници. За 2005г. те са 0.7 на 100 души и нарастват до 3.9 за 2010г. и 5.2 за 2012г. т.е. за 7 години нарастват 7.5 пъти.

Това отчасти обяснява и намаляващия брой хоспитализации в многопрофилните болници.

Табл. 1

години	общо	общо проф	Спещ.	Диспанс.	Други	частни	терап	хир	АГ	УНГ/Очни	неврн	други
1960	11,5											
1965	12,8											
1970	14,6	12,7	0,6	0,4	0,9							
1975	16,4	14,5	0,9	0,6	0,4							
1980	17,6	15,7	0,9	0,6	0,4							
1985	19,3	17,2	1,0	0,7	0,4		3,8	3,9	4,4	1,2	1,3	4,7
1990	19,6	17,0	1,5	0,6	0,5		3,6	3,8	4,2	1,0	1	6,0
1995	17,7	14,3	1,1	0,7	1,6		3,5	3,9	3,3	1,1	1,2	4,7
2000	15,4	11,4	2,4	0,7	0,9		2,8	3,5	2,5	0,8	1,1	4,7
2005	20,8	15,5	3,0	1,3	0,3	0,7	4,4	3,8	2,5	1,0	0,8	9,3
2010	25,0	15,8	3,7	1,4	0,2	3,9	5,6	4,5	2,5	1,3	2,0	9,1
2012	27,9	16,6	3,9	1,1	0,6	5,2	6,4	5,1	2,6	1,5	2,3	9,0

Постъпили и изписани на 100 души население в стационарите за периода 1960–2012г.

От 1985г., когато в сборниците „Здравеопазване“ се отразява и броя на хоспитализациите по видове легла, същите са разгледани в 6 групи: терапевтични, хирургични, АГ, очни и УНГ, неврология и психиатрия и други. Терапевтичните болни през 1985г. са 3.8 на 100, през 2000г. намаляват до 2.8 и растат до 6.4 през 2012г. Хирургичните болни са същия брой, запазват го до 2005г. и се увеличават през последните години. АГ пациентите са повече от всички други групи до 1990г., но постепенно стигат до 2.5 т.е. спад с 43%., което е обяснимо с намалението на плодовитостта, раждаемостта и промяна в регистрационния режим след 2000г. Очни и УНГ болни са в границите на 1-1.5 на 100 човека и не се променят съществено. Същото важи и за болните с психиатрични и неврологични заболявания, с изключение на периода 2010-2012г., когато се увеличават двойно. (табл.1.)

Увеличението на легловия фонд води до нарастване броя на хоспитализираните, като те през 1985г. са 1728667, основно за сметка на градско население – 1144247 (66.2%). Честотата на хоспитализациите нараства на 19.3 на 100 души в сравнение с 1980г. – 17.6. По видове заведения най-висок е интензитета в общопрофилните болници – 17.2, от тях в окръжните 7.2 и т.н. По видове легла най-много са с АГ профил – 4.4, хирургичен – 3.9 и терапевтичен – 3.9. През 1990г. увеличението на легловия фонд не води до увеличение обема на стационарната помощ и броят на болните намалява, макар и в неголеми размери, при увеличен брой хоспитализации на 100 души, дължащо се на намаляващия брой на населението. Тенденцията на хоспитализациите по видове лечебни заведения и по видове легла е както през 1985г.

През 1995г. броят на хоспитализираните в стационарите на лечебните заведения намалява до 1486552 – 17.7 на 100 души от населението. По видове лечебни заведения интензитета е най-висок в общопрофилните болници – 14.3, а най-нисък в диспансерите – 0.7. По видове легла водещ е хирургичният профил с 3.9, следван от терапевтичния с 3.5 и т.н. От 2000г. номенклатурата на лечебните заведения е променена съгласно ЗЛЗ. Броят хоспитализирани лица в стационарите през 2000г. пада до 1181151, честота 14.5 на 100 души – намаление с 9.1% спрямо 1995. Тези показатели са най-ниски за целия изследван период. Основни причини за това са реформата на болничната система, необезпечена финансово, промяна в

методиката на финансиране, въведена по неясни правила, стратегия и приоритети и формираните в резултат на това огромни задължения на болниците, които се отразиха на дейността и в следващите 3 – 4 години. Тези фактори и последствията от тях трябваше да се предвидят и отчетат, защото те дадоха тежки отражения върху болничната система.

Табл. 2

години	общ брой		на хиляда	
	души			
1960	904,4	100%	160,0	100%
			156,0	
1965	1049,3	116%	97,5%	
1970	1238,1	137%	170,0	106%
			157,6	
1975	1425,6	158%	98,5%	
			172,1	
1980	1555,8	172%	107,5%	
			191,2	
1985	1728,7	194%	119,4%	
1990	1710,0	189%	189,2	118%
			164,4	
1995	1486,5	164%	102,5%	
			145,1	
2000	1181,1	130%	90,6%	
			208,6	
2005	1614,3	178%	130,4%	
2010	1917,2	212%	254,5	159%
			279,4	
2012	2040,7	226%	174,6%	
			306,3	
2013	2221,1	246%	191,4%	

Темп на ръста на хоспитализациите на 1000 души

През следващия интервал 2000-2005г. започва постепенно увеличаване хоспитализациите и през 2005г. те са 1614289 – увеличение с 345138 болни \28.2%\.

Интензитетът на честота е 20.8 на 100 души, за многопрофилните болници 15.5 и увеличение при специализираните и диспансерите. (Табл. 2) По видове легла на първо място са терапевтичните – 4.4 и двойно увеличение за другите специалности – 9.3 на 100 души. Увеличението се запазва и през следващия интервал, като през 2010г. болните са 1917262 т.е. с 19% повече от 2005г. \17.5%\.

Средно годишното увеличение е около 60000, което е капацитета на две големи областни болници. Факт, който е нормативно предпоставен, обясним и нуждаещ се от корекция, тъй като оказва сериозно икономическо влияние върху системата. Запазва се честотата на лекуваните в МБАЛ – 15.8 на 100 души и леко увеличение при специализираните и диспансерите, а по видове легла тенденцията е както през 2005г.

Граф. 1

Граф. 2

През последната година на проучването – 2012 хоспитализациите достигат 2040666 – със 123 хил. $\uparrow 6,3\%$ по-голям от 2010г., а за 2013г. са регистрирани вече 2221115 хоспитализации – $\uparrow 8,8\%$ ръст за една година. Силно обезпокоителен е и фактът, че на 100 души са регистрирани 30,6 хоспитализации т.е. всеки трети се е нуждаел от болнично лечение (или някои по няколко пъти за сметка на други). Увеличението е значително и затвърждава тенденцията, което е индикатор, че процесите в здравния мениджмънт не само не са овладени и стационарни, но се влошават. Още по-фрпипиращи стават фактите, ако се добави финансовото изражение на тези хоспитализации. Само за четири години (2010-2013) сумите платени от НЗОК за болнична помощ са нараснали с около 840 млн.лв. (повече от два пъти), без това да повиши качеството и удовлетвореността на пациентите. Това е недопустимо за 25 годишен преход и реформи, като вече 14 години се работи по нова система и е красноречив показател за организацията и управлението на здравната система, респективно на институциите и тяхната компетентност. Необяснимо е обстоятелството, че се отбягва публикуването на данни и не се извършва критичен анализ на резултатите от дейността и финансирането на болничната система, без което трудно ще се избегне надвисналия финансов крах.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бюджет НЗОК и НРД 2001-2013г.
2. Грива Хр., С.Христова, Т.Чолакова Здравни индикатори НЦЗИ.С 2000г.
3. Здравеопазване НСИ Годишници за периода от 1980 до 2013г. \32 броя\
4. Насева Е., М.Стойчева, Д.Щерева, Т. Кундурджиев Показатели за оценка на общественото здраве сп.Социална медицина бр.1 1013г.
5. Bulgaria Health system review Health system in transition Vol.14 №3 2012г.
A.Dimova, M.Rohova, E.Moutafova, E.Atanasova, S.Koeva, D.Panteli, Ewout van Ginneken

За контакти: Д-р М. Вичев, д.м., НЦОЗА, Нач. Отдел; тел.0291740 73;
е-mail - mvichev@mail. bg
Д-р К. Панайотов д.м. СБАЛК Медика кор
тел 082887361 zkm@abv.bg

Докладът е рецензиран.